

La història de Lilith

per Albert Jané

És un fet no gaire conegut que el vell pare Adam, el del Paradís Terrenal, abans d'haver-se aparellat amb Eva havia tingut una altra parella estable —una parella de fet. Es deia Lilith. El llibre del Gènesi no en diu res, encara que sembla que insinua alguna cosa sobre aquest precedent en la vida matrimonial d'Adam. De fet, Lilith, segons ens informa la Gran Enciclopèdia Catalana, que li dedica cinc ratlles, és un personatge mitològic de la tradició rabínica. Diu, la GEC, que Lilith, segons aquesta tradició, era un «dimoni de sexe femení, possiblement d'origen assírio-babilònic, que devia haver estat dona d'Adam, del qual degué tenir altres dimonis com a fills».

Vet aquí, doncs, com un personatge totalment llegendari, imaginari del tot, sense cap possibilitat d'haver existit realment, és considerat com un personatge històric, car se n'indiquen uns fets «probables», és a dir, no segurs però tampoc impossibles, talment com si es tractés, per exemple, d'una comtessa pirinenca del segle VIII, de qui els erudits assenyalen unes dades biogràfiques incertes però probables, que dedueixen de l'estudi dels documents coetanis.

La introducció, en la nostra llengua, del castellanisme sintàctic consistent en l'ús del condicional (*Serien les nou*), en lloc de la perífrasi verbal formada pel verb *deure* més l'infinitiu (*Devien ser les nou*), per a l'expressió de la probabilitat pretèrita, emmena algunes vegades a l'esmena indeguda del que podríem anomenar condicional hipotètic, que és el que trobem en una frase que depèn d'una principal sobreentesa, habitualment formulable en els termes següents: *Si fos veritat el que diuen alguns... / Si haviem de donar crèdit a aquesta llegenda... / Si fos certa la hipòtesi d'aquest il·lustre investigador...* Per tant, és molt probable que la redacció original del paràgraf transcrit fos «... que hauria estat dona d'Adam, del qual hauria tingut altres dimonis com a fills», redacció que hauria emmenat el corrector a esmenar (indeguda-

ment, és clar) aquests condicionals, interpretant-los com una mostra més del castellanisme sintàctic esmentat. Però si convenim que la senyora Lilith no va existir mai, no li podem pas atribuir uns fets probables.

Ja fa una colla d'anys, vam dedicar a aquest condicional una breu nota apareguda a la secció «El llenguatge», que manteníem al diari *Avui*. Hi dèiem que Fabra havia usat aquest condicional en les definicions de certs mots del DGLC relacionats amb conceptes pseudocientífics o supersticions populars, que l'obligaven a fer afirmacions estranyes a la realitat, i que, per tant, òbviament, no subscrivia: «**Caos**. Estat de confusió dels elements que hauria precedit l'organització del món.» «**Follet**. Mal esperit, més aviat entremaliat i faceciós que malèfic, imaginat per la superstició popular, el qual habitaria certes cases, turmentaria la gent durant el son, etc.» «**Vampir**. Ésser imaginari que de nits aniria a xuclar la sang dels qui dormen.» Anàlogament, a la mateixa GEC, en l'article dedicat a sant Ramon Nonat, després de dir-nos que es tracta d'un personatge d'historicitat dubtosa, se'ns expliquen els seus fets, no probables, sinó que li són atribuïts, és a dir, hipotètics, amb l'ús, tal com convé, del condicional: «Hauria nascut al Portell... Molt jove s'hauria fet mercedari...».

Notem que hi ha casos en què es combinen la probabilitat i la hipòtesi o suposició. D'algú encara vivent, diríem: *Aleshores devia tenir cinquanta anys. Per tant, ara en deu tenir vuitanta*. En aquestes frases hi ha només l'expressió d'uns fets probables, passat l'un i present l'altre. Però d'algú que ja hagués abandonat aquesta vall de llàgrimes, diríem: *Aleshores devia tenir cinquanta anys. Per tant, ara en deuria tenir vuitanta*. És a dir, suposant que fos viu. Afegim-hi, encara, parlant també d'un difunt, però de qui ens consta l'edat exacta que tenia ara fa trenta anys: *Aleshores tenia vuitanta anys, Ara, per tant, en tindria vuitanta*, en què no expressem cap fet probable sinó, simplement, hipotètic.♦

